www.turkishstudies.net/turkishstudies

Turkish Studies

eISSN: 1308-2140

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Research Article / Araştırma Makalesi

Profesyonel Futbolcuların; Takıntı, Batıl İnanç ve Düşünce Kontrollerinin İncelenmesi: İstanbul Anadolu Yakası Kulüpleri Örneği*

An Examination of Obsession, Superstition, and Thought Controls of Professional Football Players: The Sample of Football Clubs in Anatolian Part of Istanbul

Onur Kavi** - Elif Karagün***

Abstract: The purpose of the study is to determine the thought controls, obsession and superstition of the footballers who are playing for professional football clubs in Anatolian part of Istanbul. The study also aims to find out whether these determined features change according to socio demographic variables. In accordance with the purpose of the study, the official website of Turkey Football Federation was examined and it was found that there are 7 professional football clubs in the Anatolian part of the Province of Istanbul and they play at super league, 1st, 2nd and 3rd leagues. After obtaining this information, the ethical approval was taken from the Kocaeli University, Clinical Research Non-entrepreneurial Ethics Committee. Later, we got in touch with those football clubs. 233 professional football players from these clubs were applied Information Form, Superstition and Behaviour in Sports Inventory, Mausley Obsessive Compulsive Scale and Thought Controlling Scale. While the data was analysed, Independents Sample T test, among parametric tests, was applied to compare paired groups, variance analysis was applied to compare multiple groups. As a result, it was found out that superstition and behaviours of the footballers showed a significant difference according to the league in which they play, and the totem and their nationality. However, their thought control level showed a significant difference according to the variables like how long they have played professionally, their league and their nationality. Similarly, obsessive and compulsive disorder showed a significant difference according to the variables such as how long they have played professionally, their league, totem and their nationality. No significant difference was observed in any of the scales for obsessive compulsive disorder, thought control, and superstitions according to the age, educational status, and marital status of the footballers. In the light of these findings, it was considered that more detailed studuies should be performed as there are no other studies done in this field in the Literature.

Structured Abstract: It has been stated that superstitious beliefs are developed when people can't cope with a problem; that superstitious beliefs are actually a kind of obsession and the person feels uncomfortable if he

---

* Bu çalışma, Doç. Dr. Elif Karagün danışmanlığında Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde yürütülen "İstanbul İli Anadolu Yakası Futbol Kulüplerinde Oynayan Profesyonel Futbolcuların; Takıntı, Batıl İnanç ve Düşünce Kontrollerinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** YL Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
Grad. Student, Kocaeli University, Institute of Health Sciences,
ORCID 0000-0002-9307-744X
onurkavi92@gmail.com

*** Doç. Dr. Kocaeli Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü
Assoc. Prof. Dr., Kocaeli University, Faculty ofSport Sciences, Department of Recreation
ORCID 0000-0003-1974-4117
elif.karagun@gmail.com/ekaragun@kocaeli.edu.tr

Cite as/ Atıf: Kavi, O. & Karagün E. (2020). Profesyonel futbolcuların; takıntı, batıl inanç ve düşünce kontrollerinin incelenmesi: İstanbul Anadolu yakası kulüpleri örneği. *Turkish Studies*, *15*(7), 2973-2992. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.45975
Received/Geliş: 26 August/Ağustos 2020 *Checked by plagiarism software*
Accepted/Kabul: 20 October/Ekim 2020 **Published/Yayın:** 25 October/Ekim 2020
Copyright © MDE, Turkey CC BY-NC 4.0

can't do that. Obsession has been defined as being keen on something at a sickly level. It's been stated that the basis of obsession is actually cognitively controlling thoughts and when the person can't control his thoughts, he develops obsession. In sports, too, there are some behaviours explained as totem such as wearing the same uniform, the lucky hairpin, having the same haircut, stepping the pitch with the same foot or touching the grass. They do these with the motivation to win and dealing with the fear of losing. When the definition of obsession or superstition is checked, it can be seen that these behaviours agree with this definition.

When the literature about this field was examined, no study was found to have been done with professional footballers; Therefore, the question 'What is the level of superstition, obsession and thought control of professional footballers?' was brought to mind and an answer was searched.

Purpose

The purpose of the study is to determine the Thought Controls, Obsession and Superstition of the footballers who are playing for professional football clubs in Anatolian part of Istanbul. The study also aims to find out whether these determined features change according to the variables such as age, educational status, marital status, the number of siblings, nationality, how long they've played as licensed, how long they've played professionally, whether they have totems and the position of the club in the league.

Material and Method: The universe of this descriptive study consists of sportsmen at 7 professional football teams in the Anatolian part of Istanbul. After taking the ethics committee approval, 7 professional football teams in Anatolian part were visited and the footballers were informed about the study. 230 volunteers were applied the Superstition and Behaviour Inventory, Mausley Obsessive and Compulsive Scale, Thought Control Scale and Personal Information Form. The independence sample T test-one of the parametric tests- and One Way Anova test were used as the data showed a normal distribution. The margin of error was taken as 0.05.

Results and Discussion: As a result of the analysis, no significant difference was found in all the sub-dimensions of obsessive-compulsive disorder, thought control, and superstition scales in terms of the players' age, educational status, marital status and having totems.

No significant difference was found in the sub-dimensions of Control, Slowness and Suspicion of Obsessive-Compulsive Disorder Scale. However, in Cleanliness sub-dimension, scores of 8-11-year-licensed footballers were found to be significantly higher. It was observed that the more licensed years meant the less obsessed they became.

In terms of which league they play; the scores of second league players were found to be lower when compared to other league players' scores in the Control sub-dimension of Obsessive-Compulsive Disorder Scale. In the Cleanliness sub-dimension, 3rd league players' scores were determined to be higher than those at 2nd and other leagues. In the Slowness sub-dimension, 2nd league players' scores were determined to be significantly lower than those at 1st and 3rd leagues. In the Suspicion sub-dimension, super league players' scores were determined to be significantly higher than those at 2nd leagues.

In the Control sub-dimension of Obsessive-Compulsive Disorder Scale, the scores of those without totems were found to be significantly higher than those who have totems. In the Cleanliness sub-dimension, however, the scores of footballers who have totems were significantly higher than those who do not have totems. In terms of Nationalities; only in Control sub-dimension of Obsessive-Compulsive Disorder Scale, foreign footballers were determined to get higher scores than Turkish footballers.

In terms of how long they've played professionally; only in Praying sub-dimension of Superstition and Behaviour Scale, the scores of those whose professional years are between 1-4 were significantly higher than those with 5-9 years. This result suggested that as the years of professionalism decreased, there is an increase in Superstitions and Praying.

When the sub-scale of superstition, clothing style and physical appearance were examined in terms of the League Level; the scores' of those at the Super league were found significantly higher than 3rd league players'. Similarly, the scores of 1st league players were significantly higher than 2nd and 3rd league players'. The scores in Superstition sub-scale, clothing style and physical appearance were observed to increase as the league level increased.

In the sub-dimension of Superstitions Team Behaviours; the scores of 3rd league players were observed to be significantly lower than 1st and 2nd league players' scores. In the sub-dimension of Praying; the scores of 1st league players were observed to be lower than 2nd and 3rd league players' scores. It was determined that there was an increase in Praying as the league level decreased. In terms of having or doing totems; the scores of the footballers who have totems were found significantly higher than those who do not have totems only in Game and Match Order sub-dimension.

When the footballers' superstition and behaviours were evaluated according to their nationalities, only in Game and Match Order sub-dimension, the scores of Turkish footballers were found significantly lower than foreign footballers'. When the Thought Control Scale was examined according to how long they have played football; it was found that footballers with 15-year and over experience had significantly lower scores than those with 10-14-year experience and those with 5-9-year experience only in Self-Punishment sub-dimension.

In terms of League Level, the scores of Super league players were found lower than 2nd league players both in Anxiety and Self-punishment sub-scale of Thought Control Scale. No significant difference was found in Thought Control Scale in terms of having totems. In terms of footballers' nationalities; only in Self-punishment sub-dimension of Thought Control Scale, the scores of Turkish footballers were found to be much higher than those of other nationalities.

Keywords: Sport Psychology, Superstition in Sport, Obsession, Thought Control, Professional Footballer, Totem

Öz: Amaç, İstanbul ili Anadolu Yakasında bulunan kulüplerde oynayan profesyonel futbolcuların; batıl inanç, takıntı ve düşünce kontrollerini belirlemektir. Belirlenen bu özelliklerin de; yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, kardeş sayısı, uyruğu, lisanslı futbol oynama yılı, profesyonel olarak futbol oynama yılı ve lig seviyesi gibi değişkenler açısından değişip değişmediğini incelemektir. Araştırmanın amacı doğrultusunda, Türkiye Futbol Federasyonunun resmi internet sitesinden İstanbul İli Anadolu yakasında süper lig, 1., 2. ve 3. Ligde mücadele eden toplam 7 profesyonel futbol kulübü olduğu belirlenmiştir. Ardından Kocaeli Üniversitesi Klinik Araştırmalar Girişimsel Olmayan Etik Kurulundan etik onay alınmış ve profesyonel spor kulüpleriyle iletişime geçilmiştir. Anadolu Yakası'nda bulunan profesyonel ligde mücadele eden 7 takımda çalışan toplam 233 profesyonel futbolcuya; Bilgi Formu, Sporda Batıl İnanç ve Davranış Envanteri; Mausley Obsesif Kompulsif Ölçeği ve Düşünceleri Kontrol Etme Ölçeği uygulanmıştır. Veriler analiz edildiğinde normal dağılıma uyduğundan; parametrik testlerden İkili grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklem T testi, çoklu grupların karşılaştırılmasında ise varyans analizi kullanılmıştır. Sonuçta; futbolcuların; yaş, eğitim durumu, medeni durum açısından obsesif kompulsif bozukluk, düşüncelerini kontrol etme ve batıl inençlar ölçeklerinin hiç birinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak batıl inanç ve davranışları; oynadıkları lig, totem ve uyruklarına göre anlamlı bir değişim gösterirken, Düşünce kontrol düzeyleri; profesyonel futbol oynama yılı, lig ve uyruk değişkenlerine göre, Obsesif kompulsif bozukluk ise profesyonel futbol oynama yılı, lig, totem ve uyruk değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Bu sonuçlar ışığında literatürde yapılan çalışmalara rastlanılmamış olması nedeniyle detaylı çalışmaların yapılması önerisinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Spor Psikolojisi, Sporda Batıl İnanç, Takıntı, Düşünceleri Kontrol Etme, Profesyonel Futbolcu, Totem

Giriş

Batıl inanç, Türk Dil Kurumu sözlüğünde "Doğaüstü olaylara, gizli ve akıl dışı güçlere, kehanetlere aşırı derecede bağlı boş inanç, batıl itikat" şeklinde tanımlanmıştır. Yine Türk Dil Kurumu sözlüğünde; en saçma görülen bir batıl inanışta bile duygu veya davranışı düzenleme gayesi olduğundan söz edilmiştir (TDK, 2020). Literatüre bakıldığında batıl inançlarla ilgi çok fazla çalışma olmadığı, ancak obsesif düşüncelerle bir arada değerlendirildiği görülmektedir.

Batıl inaçla ilgili yapılan çalışmalar daha çok davranışçı kuramların içerisinde açıklanmıştır. Özellikle Skiner'in yaptığı çalışmada kutuya konulan güvercinin bir pedalı

gagalamasıyla yemi alması ve sonraki süreçte de bu davranışı tekrar etmesiyle birlikte yararlı sonuç veren bir hareketi yaparak olumlu kazanım elde edeceğine olan inancının geliştiği görülmüştür. Ayrıca kuş, kanat çırpması sonucunda yemi alıp beslenebiliyorsa ve bu durumu birkaç kez tekrarlamışsa, kanadını çırpmakla istediği sonucu alacağına dair bir inanç geliştireceği bildirilmiştir. Hatta kanat çırpmadan gıda alsa bile yinede kanat çırpma hareketiyle bir ilgisi olduğu inancının devam edeceği, bu durumun da kuşun bir tür batıl inancı olduğu ileri sürülmüştür (Söğüt, 2012: 87-97). Batıl inançların nasıl geliştiğine bakıldığında ise; insanlık tarihi kadar eski olduğu, insanların baş edemediği durumlar karşısında batıl inanç geliştirdikleri açıklanmıştır. Hatta bazı toplumlarda batıl inanışların deneyimler sonucu oluştuğu bildirilmiştir. Örneğin Çin toplumunda aynı soyadı taşıyanların evlenmesinin uğursuzluk getireceği yönündeki inancın; bu günkü toplumda genetik hastalıklar açısından onaylanmayan bir durum olduğu, bu açıdan inanışların aslında yaşanarak deneyimlenmesi sonucunda batıl inanış şeklinde yerleşebileceği vurgulanmıştır (Ulu, 2012: 16-24). Bu bilgilerin yanı sıra belli bir motivasyon ve kaygı içerisinde çevreden gelen uyaranların bilişsel açıdan doğru veya yanlış önermelerle değerlendirilmesi ve mevcut durum ile olaylar arasında bağıntılar kurulması sonucunda batıl düşüncenin geliştiği, batıl davranışın temelinde korku ve kaygıların olduğu belirtilmiştir (Ayhan ve Yarar, 2005: 15,17; Kurudirek, 2018: 3-13).

Spor ortamlarında kullanılan batıl inançların temelinde de; kazanma motivasyonu, kaybetme korkusu, endişesi ya da kaygısı yattığı söylenebilir. Sporcuların müsabaka öncesi sahaya çimlere dokunarak yada sağ ayakları üstünde sekerek çıkmaları, sürekli aynı şortu, taytı giymek gibi davranışlar, spor ortamlarında yapılan batıl davranışlara birer örnek olduğu belirtilmiştir (Schippers ve Van Lange, 2006: 2532) Aslında yapılan bu hareketlerin bir tür takıntı olduğu yapılmadığı zaman huzursuzluk şeklinde yansımaları olduğu da söylenebilir. Takıntılı olma hali, sözlük anlamı olarak bakıldığında; bir şeye hastalık derecesinde düşkünlük, obsesyon olarak tanımlanmıştır. Bilimsel olarak obsesif kompulsif bozukluk herkeste az bir düzeyde de olsa görülebilen bir durumdur. Kişinin kontrolü dışında olan zihninde canlandırdığı ve aklından çıkaramadığı bazı düşüncelerden dolayı oluştuğu, her yaştan kişide ve meslek grubunda görülebildiği ve aynı zamanda genlerden de geçme durumunun söz konusu olduğu ileri sürülmüştür (TDK, 2020; Swedo vd. 1989: 335-336; Venkatasubramanian; 2007: 3-26). Obsesif davranışların kişide kuşku duyma, simetri hastalığı diye nitelendirdiğimiz bir durum olduğu, dine fazla yönelim ya da seksüel düşüncelere aşırı odaklanmayı yorumladığı kişinin kendisine özgü hareketleri ve ritüelleri yapamadığı zaman çok kötü olayların olacağı düşüncesine kapıldığı ve buna inandığı bildirilmiştir. Kompulsiyonlar ise; aşırı titizlik, sürekli el yıkama durumu, her şeyin kontrolü altında olduğu güvencesi, kişiye özgü hareketleri sürekli tekrar etme, eşya biriktirme ve sayma, sürekli düzenli olma durumu olarak değerlendirilmiştir (Swedo vd., 1989; 335-336; Venkatasubramanian; 2007: 4).

Obsesyonların temelinde bilişsel açıdan düşünceleri kontrol etme olduğundan, kişinin kendi kontrolü dışında olan düşünceleri, yani düşünce kontrolü olmadığında obsesyon gibi hastalıkların geliştiğinden söz edilmiştir. Obsesyon durumu içinde yer alan takıntı durumlarının spor ortamlarında iç içe olduğu görülmektedir. Literatürde batıl inançları araştıran çalışmalar olmasa da spor ortamlarında totem olarak ifade edilen ve bir tür batıl inanışa vurgu yapan düşünceler olduğu bilinir. Totem tanımına bakıldığında, Türk Dil Kurumu sözlüğünde; "İlkel toplumlarda topluluğun ondan türediği sanılan ve kutsal sayılan hayvan, ağaç, rüzgâr vb. herhangi bir doğal nesne, ongun" şeklinde açıklanmıştır (TDK, 2020).Totem kavramının da aslında takıntı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Çeşitli müsabakalar izlendiğinde takıntı denilen örnek davranışlara rastlanmaktadır. Hatta zaman zaman basında ünlü sporcuların maç öncesi totem yaptıkları yer almıştır. Özellikle bazı ünlü sporcuların, totem olarak değerlendirilen aynı formayı giyme, aynı saçı kestirme, aynı adımla müsabaka sahasına girme gibi davranışların aslında bir tür obsesyon olduğu, takıntı ve batıl inançla uyuştuğu görülmektedir. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde ise farklı meslek gruplarında batıl inanç ve obsesyon çalışılmış olmasına rağmen

spor ile ilgili sınırlı sayıda çalışma olduğu (Barut, 2008; Barut, Toros ve Kaçay, 2016), konuyla ilgili özellikle profesyonel liglerde çalışan futbolcularla yapılan çalışmaların ise olmadığı görülmüştür. Bu açıdan sürekli medyada göz önünde olan bir spor branşı olarak, futbol oynayan profesyonel sporcularda; batıl inanç, obsesyon gibi zorlayıcı düşünceleri kontrol etmenin ne düzeyde olduğu? Sorusu akla gelmiş ve bu sorudan hareketle İstanbul İli Avrupa Yakası'nda profesyonel kulüplerde çalışan futbolcuların; takıntı, batıl inanç ve düşünce kontrolleri araştırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, İstanbul İli Anadolu Yakasında bulunan kulüplerde oynayan profesyonel futbolcuların; batıl inançlar, obsesif-kompulsif bozukluklar ve düşünce kontrollerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

-Profesyonel futbolcuların; batıl inançları; yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, kardeş sayısı, lisanslı futbol oynama süresi, profesyonel olarak çalışma yılı, lig seviyeleri, totemlerinin olup olmaması ve uyrukları gibi değişkenlere göre değişim göstermektemidir?

-Profesyonel futbolcuların; obsesif-kompulsif bozukluk durumu; yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, kardeş sayısı, lisanslı futbol oynama süresi, profesyonel olarak çalışma yılı, lig seviyeleri, totemlerinin olup olmaması ve uyrukları gibi değişkenlere göre değişim göstermektemidir?

-Profesyonel futbolcuların; düşünce kontrolleri; yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, kardeş sayısı, lisanslı futbol oynama süresi, profesyonel olarak çalışma yılı, lig seviyeleri, totemlerinin olup olmaması ve uyrukları açısından anlamlı bir farklılık göstermektemidir?

Gereç ve Yöntem

Betimsel tipte olan bu araştırmanın evreni İstanbul İli Anadolu yakasında bulunan 7 kulüpde profesyonel olarak çalışan futbolculardan oluşmaktadır. Araştırma için evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın amacı doğrultusunda, öncelikle İstanbul ilinde Anadolu yakasında bulunan profesyonel futbol kulüplerinin sayısı belirlenmiştir. Kulüp sayılarını belirlemek için Türkiye Futbol Federasyonunun resmi internet sitesinden yardım alınmıştır (tff.org.tr). İstanbul İli Anadolu yakasında toplam 7 profesyonel futbol kulübü olduğu belirlenmiştir. Kocaeli Üniversitesi Klinik Araştırmalar Girişimsel Olmayan Etik Kurulundan etik kurul izini alınmıştır. Etik onay sonrası Süper lig, 1.,2. ve 3. Ligde mücadele eden profesyonel spor kulüpleriyle iletişime geçilmiştir. Kulüp yönetimlerinin belirlediği gün ve saatlerde kulüplerde futbolculara araştırma hakkında bilgi verilmiştir Bilgilendirme sonrasında araştırmaya gönüllü katılmak isteyen futbolculara; Barut (2008) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılarak Türkçe' ye uyarlanan Sporda Batıl İnanç ve Davranış Envanteri; Erol ve Savaşır (1988) tarafından geçerlilik ve güvenilirliği yapılan Mausley Obsesif Kompulsif Ölçeği ile Yorulmaz ve Gençöz (2008) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan Düşünceleri Kontrol Etme Ölçeği, ayrıca araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Toplam 230 gönüllü profesyonel futbolcu araştırmaya katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu; profesyonel futbolcuların; batıl inanç, takıntı ve düşünce kontrollerini etkileyebileceği düşünülen sosyo-demografik özelliklerinin tespit edilebilmesi amacıyla literatür bilgileri ışığında araştırmacılar tarafından hazırlanan 9 soruluk kişisel bilgi formu uygulanmıştır.

Batıl inanç ve davranış envanteri; 1981 yılında Buhrmann ve Zaugg tarafından geliştirilen orijinal ismi "Superstitiuos Ritual Questionnaire" olan 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçek; "hiç etkili değil", "az etkili", "ara sıra etkili", "etkili" ve "çok etkili" şeklinde cevaplandırılan 5'li likert tipi bir ölçektir. Sırasıyla "Giyim ve görünüş", "Uğurlu sayılan nesneler", "Oyun ve karşılaşma öncesi", "Oyun ve karşılaşma sırasında", "Takım davranımları ve dua etme" olmak üzere altı alt boyutu mevcuttur. Sporcuların oyun / karşılaşma öncesi veya sırasında kullandıkları batıl inanç ve davranışların sportif performanslarına yardım etmede ne kadar etkili olduğunu ölçmektedir (Buhrmann ve Zaugg 1981). Türkçeye çevrilme sürecinde, Barut (2008) tarafından Türk kültürüne uymayan maddeleri çıkartılarak 37 maddelik özgün bir envanter oluşturulmuştur. Ölçeğin test tekrar test korelasyon katsayısı 0,95 bulunmuştur (Barut 2008). Bu çalışma için güvenirlik katsayısı 0,73 bulunmuştur. Bu sonuç da ölçeğin araştırma için güvenilir olduğunu göstermektedir.

Mausley Obsesif Kompulsif Bozukluk Ölçeği; Hodgson ve Bradley (1979) tarafından geliştirilen ve Türk toplumu için güvenirlik ve geçerlilik çalışması (Erol ve Savaşır, 1988). tarafından yapılan 30 soruluk kişinin kendisini değerlendirmesini sağlayan bir ölçektir. Kişinin takıntılarını anlayarak diğer hastalardan ayırmak için oluşturulmuştur. Ölçek, "hiç katılmıyorum", "çoğunlukla katılmıyorum", "kısmen katılmıyorum", "kısmen katılıyorum", "çoğunlukla katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" şeklinde cevapların yer aldığı 6'lı likert tipi bir ölçektir. Türk toplumu için yapılan uyarlama çalışmasında da, eksikliği belirtilen obsesif düşünce boyutuna MMPI testinden yedi madde eklenerek soru listesi otuz yedi maddeye çıkarılmıştır. Ölçeğin "Kontrol etme" "Temizlik" "Kuşku" ve "Yavaşlık"şeklinde 4 alt boyutu vardır. Değerlendirme, on birinci madde dışındaki diğer maddelerde yanıtlayanların işaretlediği her "doğru" seçeneğine bir puan verilerek yapılmaktadır. En yüksek değerler toplam obsesyon puanı için otuz yedi, kontrol etme için dokuz, temizlik için on bir, yavaşlık yedi, kuşku için yedidir. Bu faktörler için Cronbach alfa katsayıları sırasıyla .61, .66 ve .65 olarak tespit edilmiştir (Erol ve Savaşır, 1988). Bu araştırma için ise güvenirlik katsayısı 0,68 olarak bulunmuştur.

Düşünceleri Kontrol Etme Ölçeği (DKÖ), istenmeyen düşüncelerle baş etmede kullanılan çeşitli üstbilişsel kontrol yöntemlerini değerlendirmek amacıyla Wells ve Davies (1994) tarafından geliştirilen 30 maddelik bir ölçektir. Ülkemizdeki geçerlik-güvenirlik çalışmaları Yorulmaz ve Gençöz (2008) tarafından yapılmıştır. Geçerlik çalışmasında; ölçeğin geneline ait iç tutarlık katsayısı. 78 olarak, alt ölçekler için elde edilen katsayıların ise. 66 ile. 77 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ölçek, "Asla", "Bazen", "Sıklıkla", "Neredeyse her zaman" şeklinde cevaplanan 4'lü Likert tipidir. Ölçeğin, dikkat dağıtma (başka şeyler düşünme), sosyal kontrol (başkalarına sorma), endişe etme (diğer endişelere odaklanma), kendini cezalandırma (kendine kızma) ve yeniden değerlendirme (düşünceyi yeniden analiz etme) olmak üzere her birinde 6 maddenin yer aldığı 5 alt boyutu vardır. Ayrıca. Ölçeğin geneline ait iç tutarlık katsayısı. 78 olarak, alt ölçekler için elde edilen katsayıların ise. 66 ile. 77 arasında değiştiği bulunmuştur (Yorulmaz ve Gençöz 2008). Bu çalışma için ise; dikkat dağıtma için .83; sosyal kontrol için .78; endişelenme için .79, kendini cezalandırma için .77 ve yeniden değerlendirme için .72 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 25.00 paket programında analiz edilmiş, bulgular; ortalama, standart sapma ve yüzde olarak sunulmuştur. Normallik dağılımı Kolmogorov Smirnov testi ile incelendiğinde, veriler normal dağılım gösterdiği için hipotezlerin test edilmesinde parametrik testler tercih edilmiştir. İkili grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklem T testi, çoklu grupların karşılaştırılmasında ise One Way Anova testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Tablo 1.'de futbolcuların; yaş, eğitim düzeyleri, medeni durum, kardeş sayısı, uyrukları, totemleri olup olmadığına ilişkin verilerin yüzdelik dağılımları verilmiştir.

Tablo 1: Futbolcuların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Parametreler		n	%
Yaş	17-20 yaş	57	24.8
	21-24 yaş	65	28.3
	25-28 yaş	52	22.6
	29-32 yaş	39	17.0
	33 ve üstü yaş	17	7.4
Eğitim durumu	Lise	103	44.8
	Üniversite	107	46.5
	Lisans Üstü	20	8.7
Medeni durum	Evli	86	37.4
	Bekâr	123	53.5
	Dul/Boşanmış	21	9.1
Uyruk	T.C.	204	88.7
	Yabancı	26	11.3
Kardeş sayısı	1-3 Kardeş	150	65.2
	4-7 Kardeş	80	34.8
Totem	Var	166	73.0
	Yok	62	27.0
Toplam		230	%100

Lisanslı Futbol Oynama Yılına Göre Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) Verileri

Tablo 2'ye bakıldığında; araştırmaya katılan futbolcuların lisanslı futbol oynama yılına göre Obsesif Kompulsif Bozukluk envanterinin; kontrol etme, yavaşlık, kuşku alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmezken; sadece temizlik alt boyutunda yıl azaldıkça puanlarda anlamlı derecede artma olduğu görülmüştür (p=.027, p<0,05).

Tablo 2: Futbolcuların Lisanslı Futbol Oynama Yılına Göre OKB Envanteri Varyans Analiz

Alt boyutlar	Lisanslı çalışma yılı	N(%)	$\bar{x}$	ss.	f	P	Tukey
Kontrol etme	8-11 yıl	19(8.3)	3.7251	.31940			
	12-15 yıl	130(56.5)	3.6034	.38139	1.208	.301	
	16 ve üzeri yıl	81(35.2)	3.6543	.32867			
Temizlik	8-11 yıl[1]	19(8.3)	3.9952	.24332			
	12-15 yıl[2]	130(56.5)	3.7874	.32954	3.675	**.027**	**1-2**
	16 ve üzeri yıl[3]	81(35.2)	3.8148	.29648			
Yavaşlık	8-11 yıl	19(8.3)	3.6241	.52210			
	12-15 yıl	130(56.5)	3.6066	.40094	.063	.939	
	16 ve üzeri yıl	81(35.2)	3.6261	.37902			
Kuşku	8-11 yıl	19(8.3)	3.4812	.53071			
	12-15 yıl	130(56.5)	3.3923	.47441	1.009	.366	
	16 ve üzeri yıl	81(35.2)	3.4797	.42994			

Futbolcuların Lig Seviyesine Göre Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) Envanteri Bulguları

Tablo 3'te profesyonel futbolcuların lig seviyesine göre obsesif kompulsif bozukluk envanterinin alt boyutları incelendiğinde; Kontrol etme (p=.000, p<0,05), Temizlik (p=.000, p<0,05), Yavaşlık (p=.001, p<0,05) ve Kuşku (p=.000, p<0,05) tüm alt boyutlarında ligler arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir

Tablo 3: Futbolcuların Lig Seviyesine Göre OKB Envanteri Varyans Analizi

Ölçek alt boyutları	Lig düzeyi	n	$\bar{x}$	ss.	f	p	Tukey
Kontrol etme	**Süper Lig[1]**	35	3.6794	.37319	8.316	**.000**	**1-3**
	1.Lig[2]	34	3.7026	.37973			**2-3**
	2.Lig[3]	81	3.4801	.32386			**3-4**
	3.Lig[4]	80	3.7333	.33244			
Temizlik	**Süper lig[1]**	35	3.8182	.38253	7.984	**.000**	**3-4**
	1.lig[2]	34	3.8289	.28021			
	2.lig[3]	81	3.6947	.28031			
	3.lig[4]	80	3.9273	.29303			
Yavaşlık	**Süper lig[1]**	35	3.6449	.52360	5.448	**.001**	**2-3**
	1.lig[2]	34	3.6933	.30281			**3-4**
	2.lig[3]	81	3.4762	.37184			
	3.lig[4]	80	3.7089	.37724			
Kuşku	**Süper lig[1]**	35	3.5429	.55847	3.040	**.030**	**1-3**
	1.lig[2]	34	3.4958	.41200			
	2.lig[3]	81	3.3104	.43259			
	3.lig[4]	80	3.4750	.45334			

Futbolcuların Totemlerinin Olup Olmama Durumları ile OKB Envanteri Bulguları

Tablo 4'te futbolcuların totemleri olup olmama durumlarına göre obsesif kompulsif bozukluk envanterinin alt boyutlarına bakıldığında; Kontrol etme (p=.079,p=005 p<0,05) ve Temizlik (p=.019,p=275 p<0,05) alt boyutlarında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Ancak Yavaşlık, Kuşku alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4: Totem Durumlarına göre OKB ölçek sonuçları Analizi

Alt Boyutlar	Totem	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Kontrol etme	**Var**	168	3,6263	,36588	-,363	**,005**
	Yok	62	3,6452	,34311		
Temizlik	**Var**	168	3,8247	,31169	,807	**,019**
	Yok	62	3,7859	,32720		
Yavaşlık	**Var**	168	3,6173	,41165	1,175	,236
	Yok	62	3,6083	,38099		
Kuşku	**Var**	168	3,4422	,48065	1,809	,296

Yok	62	3,3986	,41801	

Futbolcuların Uyruğuna Göre OKB Envanteri Bulguları

Tablo 5'te futbolcuların uyruk değişkenine göre obsesif kompulsif bozukluk envanteri analiz sonuçlarına bakıldığında; Temizlik, Yavaşlık, Kuşku alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak Kontrol etme alt boyutunda yabancı uyruklu sporcuların puanları Türk vatandaşı olan futbolculardan yüksek bulunmuştur (p=020 p<0,05).

Tablo 5: Futbolcuların Uyruğuna Göre OKB Envanteri Puan Analizleri

Alt boyutlar	Uyruk	N	x	ss	t	p
Kontrol etme	**Türk**	204	3.6117	.35763	-2.453	**.020**
	Yabancı	26	3.7863	.33982		
Temizlik	**Türk**	204	3.8177	.31447	.454	.653
	Yabancı	26	3.7867	.33023		
Yavaşlık	**Türk**	204	3.6071	.40359	-.825	.415
	Yabancı	26	3.6758	.39910		
Kuşku	**Türk**	204	3.4258	.47156	-.478	.636
	Yabancı	26	3.4670	.40720		

Futbolcuların Profesyonel Futbol Oynama Yılına Göre Batıl İnanç ve Davranış Bulguları

Tablo 6'da Profesyonel olarak futbol oynama yılına göre batıl inanç ve davranış envanterinin alt boyutları incelendiğinde; Giyim görünüş, Uğurlu sayılan nesneler, Oyun ve karşılaşma öncesi, Oyun karşılaşma sırasında ve Takım davranımları alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmazken; Dua etme alt boyutunda puanların 5-9 yıl arası profesyonel çalışanların puanları diğer çalışma yıllarına göre anlamlı derecede daha düşük olduğu belirlenmiştir (p=.010, p<0,05).

Tablo 6: Futbolcuların Profesyonel Futbol Oynama Yılına Göre Batıl İnanç ve Davranış Envanteri

Ölçek alt boyutları	profesyonellik yılı	n	$\bar{x}$	ss.	f	P	Tukey
Giyim görünüş	**1-4 yıl**	94 (40.9)	3.4330	.43808	1.016	.386	
	5-9 yıl	59(18.3)	3.4203	.44170			
	10-14 yıl	42(25.7)	3.5262	.42602			
	15 yıl ve üzeri	35(15.2)	3.5400	.40015			
Uğurlu sayılan nesneler	**1-4 yıl**	94 (40.9)	3.9722	.28311	.526	.665	
	5-9 yıl	59(18.3)	3.9492	.26670			
	10-14 yıl	42(25.7)	4.0110	.36421			
	15 yıl ve üzeri	35(15.2)	3.9341	.30207			
Oyun ve karşılaşma öncesi	**1-4 yıl**	94 (40.9)	3.9722	.28311	.526	.665	
	5-9 yıl	59(18.3)	3.9492	.26670			
	10-14 yıl	42(25.7)	4.0110	.36421			
	15 yıl ve üzeri	35(15.2)	3.9341	.30207			
Oyun karşılaşma	**1-4 yıl**	94 (40.9)	4.4716	.58334	1.056	.369	

sırasında	**5-9 yıl**	59(18.3)	4.4350	.49229			
	10-14 yıl	42(25.7)	4.4603	.59333			
	15 yıl ve üzeri	35(15.2)	4.6286	.37722			
Takım davranımları	**1-4 yıl**	94 (40.9)	3.3511	.71778	1.496	.216	
	5-9 yıl	59(18.3)	3.4153	.66406			
	10-14 yıl	42(25.7)	3.6190	.69677			
	15 yıl ve üzeri	35(15.2)	3.5000	.76696			
Dua etme	**1-4 yıl[1]**	94 (40.9)	4.4539	.52841	3.870	**.010**	**1-2**
	5-9 yıl[2]	59(18.3)	4.1582	.62623			
	10-14 yıl[3]	42(25.7)	4.2857	.58236			
	15 yıl ve üzeri	35(15.2)	4.4381	.48353			

Futbolcuların Lig Seviyesine Göre Batıl İnanç ve Davranış Bulguları

Tablo 7'de futbolcuların oynadıkları lig seviyelerine göre batıl inanç ve davranış envanteri bulguları incelendiğinde; Uğurlu sayılan nesneler, Oyun Karşılaşma Sırasında, Oyun ve Karşılaşma Öncesi alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak Giyim Görünüş alt boyutunda 1. lig sonrasında süper lig düzeyinde oynayanların puanlarının diğer düşük liglerde oynayanlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p=.000, p<0,05). Takım davranımları alt boyutunda özellikle 3. Ligde oynayanların puanlarının diğer liglere göre anlamlı derecede en düşük olduğu (p=.0.001, p>0,05), Dua etme alt boyutunda 1.ligde oynayanların puanları diğer liglerde oynayan sporcuların puanlarından anlamlı derecede daha düşük olduğu belirlenmiştir (p=.000, p<0,05).

Tablo 7: Lig Seviyesine Göre Batıl İnanç ve Davranış Envanteri Varyans Analizi

Ölçek alt boyutları	**Lig düzeyi**	**n**	**x̄**	**ss.**	**f**	**P**	**Tukey**
Giyim görünüş	**Süper Lig[1]**	35(15.2)	3.5857	.35326	7.7	**.000**	**1-4**
	1.Lig[2]	34(14.8)	3.7235	.27750			**2-3**
	2.Lig[3]	81(35.2)	3.3963	.52236			**2-4**
	3.Lig[4]	80(34.8)	3.3663	.35683			
Uğurlu sayılan nesneler	**Süper Lig**	35(15.2)	3.9187	.26182	.89	.444	
	1.Lig	34(14.8)	3.9706	.24619			
	2.Lig	81(35.2)	4.0066	.34319			
	3.Lig	80(34.8)	3.9481	.28171			
Oyun ve karşılaşma öncesi	**Süper Lig**	35(15.2)	3.9187	.26182	.89	.444	
	1.Lig	34(14.8)	3.9706	.24619			
	2.Lig	81(35.2)	4.0066	.34319			
	3.Lig	80(34.8)	3.9481	.28171			
Oyun karşılaşma sırasında	**Süper Lig**	35(15.2)	4.6857	.37870	2.1	.102	
	1.Lig	34(14.8)	4.4314	.58907			
	2.Lig	81(35.2)	4.4280	.60377			

	3.Lig	80(34.8)	4.4750	.48544			
Takım davranımları	**Süper Lig[1]**	35(15.2)	3.4429	.74529	5.42	**.001**	**2-4**
	1.Lig[2]	34(14.8)	3.5735	.61708			**3-4**
	2.Lig[3]	81(35.2)	3.6173	.79558			
	3.Lig[4]	80(34.8)	3.2000	.57147			
Dua etme	**Süper Lig[1]**	35(15.2)	4.5048	.48757	8.6	**.000**	**1-2**
	1.Lig[2]	34(14.8)	3.9608	.58468			**2-3**
	2.Lig[3]	81(35.2)	4.3004	.65108			**2-4**
	3.Lig[4]	80(34.8)	4.4833	.41048			

Futbolcuların Totemlerinin Olup Olmama Durumları ile Batıl İnanç ve Davranış Bulguları

Tablo 8'de profesyonel liglerde çalışan futbolcuların totemlerinin olup olmama durumlarına göre batıl inanç ve davranış envanteri analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Giyim görünüş, Uğurlu sayılan nesneler, Oyun karşılaşma öncesi ve Takım davranımları alt boyutlarında totemi olanlarla olmayanların puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Oyun karşılaşma sırasında alt boyutunda, totemi olanların puanları totemi olmayanlara göre anlamlı dercede daha yüksek bulunmuştur (p=019 p<0,05).

Tablo 8: Futbolcuların Totem Durumlarına göre Batıl İnanç Analizleri (T Testi)

Ölçek alt boyutları	**Totem**	**n**	**x̄**	**ss.**	**t**	**p**
Giyim görünüş	**Var**	168	3,4833	,43246	1,182	,240
	Yok	62	3,4081	,42707		
Uğurlu sayılan nesneler	**Var**	168	3,9890	,29262	1,775	,079
	Yok	62	3,9094	,30501		
Oyun/karşılaşma öncesi	**Var**	168	3,9890	,29262	1,775	,079
	Yok	62	3,9094	,30501		
Oyun karşılaşma sırasında	**Var**	168	4,5437	,46795	2,402	**,019**
	Yok	62	4,3226	,66658		
Takım davranımları	**Var**	168	3,4702	,74162	1,190	,236
	Yok	62	3,3548	,61662		
Dua etme	**Var**	168	4,3671	,54552	,909	,333
	Yok	62	4,2849	,62970		

Futbolcuların Uyruğuna Göre Batıl İnanç ve Davranış Envanteri Bulguları

Tablo 9'da araştırmaya katılan futbolcuların uyruklarına göre batıl inanç ve davranış envanteri sonuçları verilmiştir. Batıl inanç ve davranış envanterinin; Giyim görünüş, Uğurlu sayılan nesneler, Oyun karşılaşma öncesi, Takım davranımları ve Dua etme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Oyun karşılaşma sırası alt boyutunda ise Yabancı uyruklu futbolcuların puanları Türk Futbolcuların puanlarına göre anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur (p=.012, p=004 p<0,05).

Tablo 9: Futbolcuların Uyruğuna Göre Batıl İnanç ve Davranış Envanteri

Ölçek alt boyutları	Uyruk	n	$\bar{x}$	ss.	t	p
Giyim Görünüş	**Türk**	204	3.4520	.44671		
	Yabancı	26	3.5500	.27459	-1.574	.123
Uğurlu sayılan nesneler	**Türk**	204	3.9751	.30420		
	Yabancı	26	3.9083	.23435	1.319	.195
Oyun ve karşılaşma öncesi	**Türk**	204	3.9751	.30420		
	Yabancı	26	3.9083	.23435	1.319	.195
Oyun karşılaşma sırasında	**Türk**	204	4.4526	.54209		
	Yabancı	26	4.7308	.42184	-3.056	**.004**
Takım davranımları	**Türk**	204	3.4289	.70263		
	Yabancı	26	3.5192	.78078	-.562	.579
Dua etme	**Türk**	204	4.3382	.56969	-.496	.623
	Yabancı	26	4.3974	.57364		

Futbolcuların Profesyonel Futbol Oynama Yılına Göre Düşünce Kontrol Ölçeği

Tablo 10'da profesyonel olarak futbol oynama yılına göre; düşünce kontrol ölçeği; dikkat dağıtma, Sosyal kontrol, Endişelenme, Yeniden değerlendirme alt ölçek puanlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Sadece Kendini cezalandırma alt boyutunda 15 yıl üzeri olanların puanları hem 5-9 yıl hem de 10-14 yıl arasında çalışanlara göre anlamlı derecede daha düşük bulunmuştur ($p=.009$, $p<0,05$).

Tablo 10: Profesyonellik Yılına Göre Düşünce Kontrol Ölçeği Varyans Analizi (One Way Anova)

Alt boyutlar	Profesyonellik yılı	n	$\bar{x}$	ss.	f	p	Tukey
Dikkat dağıtma	**1-4 yıl**	94	3.2624	.30280	.654	.581	
	5-9 yıl	59	3.2542	.27570			
	10-14 yıl	42	3.1984	.31069			
	15 yıl ve üzeri	35	3.2000	.37224			
Sosyal kontrol	**1-4 yıl**	94	2.3546	.32721	.312	.817	
	5-9 yıl	59	2.3305	.32971			
	10-14 yıl	42	2.3690	.31351			
	15 yıl ve üzeri	35	2.3952	.32861			
Endişelenme	**1-4 yıl**	94	3.1578	.32459	.782	.505	
	5-9 yıl	59	3.1045	.35544			
	10-14 yıl	42	3.1389	.27526			
	15 yıl ve üzeri	35	3.0667	.34584			

Kendini cezalandırma	**1-4 yıl[1]**	94	3.1223	.31696	3.929	**.009**	**2-4 ve 3-4**
	5-9 yıl[2]	59	3.2119	.27652			
	10-14 yıl[3]	42	3.1865	.27841			
	15 yıl ve üzeri[4]	35	3.0000	.35700			
Yeniden değerlendirme	**1-4 yıl**	94	2.9982	.36783	.161	.923	
	5-9 yıl	59	2.9859	.30527			
	10-14 yıl	42	2.9921	.30567			
	15 yıl ve üzeri	35	2.9524	.33958			

Futbolcuların Lig Seviyesine Göre Düşünce Kontrol Ölçeği Bulguları

Tablo 11'de futbolcuların lig seviyesine göre düşünce kontrol ölçeğinin alt boyutları incelendiğinde; Dikkat dağıtma, Sosyal kontrol ve Yeniden değerlendirme alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak, hem Endişelenme alt boyutunda (p=.037, p<0,05) Hem de Kendini cezalandırma alt boyutunda (p=.009, p<0,05) süper ligde oynayanların puanları 2. Ligde oynayan futbolcuların puanlarından anlamlı dercede daha düşük bulunmuştur.

Tablo 11: Futbolcuların Lig Seviyesine Göre Düşünce Kontrol Ölçeği Varyans Analizi

Ölçek alt boyutları	Lig düzeyi	n	$\bar{x}$	ss.	f	p	Tukey
Dikkat dağıtma	**Süper Lig**	35	3.2619	.34605	.582	.627	
	1.Lig	34	3.1814	.27020			
	2.Lig	81	3.2593	.27639			
	3.Lig	80	3.2333	.33815			
Sosyal kontrol	**Süper Lig**	35	2.3238	.34286	.570	.635	
	1.Lig	34	2.3578	.28466			
	2.Lig	81	2.3930	.31766			
	3.Lig	80	2.3354	.34011			
Endişelenme	**Süper Lig[1]**	35	3.0143	.36239	2.881	**.037**	**1-3**
	1.Lig[2]	34	3.0539	.31173			
	2.Lig[3]	81	3.1790	.28232			
	3.Lig[4]	80	3.1542	.34857			
Kendini cezalandırma	**Süper Lig[1]**	35	2.9952	.36712	3.951	**.009**	**1-3**
	1.Lig[2]	34	3.1225	.29675			
	2.Lig[3]	81	3.2078	.23501			
	3.Lig[4]	80	3.1375	.34451			
Yeniden değerlendirme	**Süper Lig**	35	2.9048	.35993	1.051	.371	
	1.Lig	34	3.0294	.24090			
	2.Lig	81	3.0123	.33827			

3.Lig	80	2.9792	.35517	

Araştırmaya Katılan Futbolcuların Uyruğuna Göre Düşünce Kontrol Ölçeği Bulguları

Tablo 12'de futbolcuların sahip olduğu uyruk değişkenine göre düşünce kontrol ölçeğine ait bulgular incelendiğinde; Dikkat dağıtma, Sosyal kontrol, Endişelenme ve Yeniden değerlendirme alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ölçeğin Kendini cezalandırma alt boyutunda ise Türk futbolcuların puanları yabancı uyruklu futbolculara göre anlamlı dedecede daha yüksek olduğu görülmüştür (p=.022,p=033 p<0,05).

Tablo 12: Futbolcuların Uyruğuna Göre Düşünce Kontrol Ölçek Analizleri

Ölçek alt boyutları	Uyruk	n	$\bar{x}$	ss.	t	p
(DKÖ) Dikkat Dağıtma	**Türk**	204	3.2394	.30997	.035	.972
	Yabancı	26	3.2372	.30248		
Sosyal kontrol	**Türk**	204	2.3603	.32368	.390	.699
	Yabancı	26	2.3333	.33333		
Endişelenme	**Türk**	204	3.1348	.33324	1.202	.237
	Yabancı	26	3.0641	.27518		
Kendini cezalandırma	**Türk**	204	3.1552	.30839	2.234	**.033**
	Yabancı	26	3.0064	.32139		
Yeniden değerlendirme	**Türk**	204	2.9918	.34054	.684	.498
	Yabancı	26	2.9487	.29728		

Tartışma

Araştırmaya katılan profesyonel futbolcuların; yaş, eğitim düzeyleri, medeni durum ve totemlerinin olup olmaması gibi değişkenler açısından; obsesif kompulsif bozukluk, düşünce kontrolü ve batıl inanç ölçeklerinin tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı için tablolarda yer verilmemiştir.

Futbolcuların Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Obsesif Kompulsif Bozukluk Bulgularının Tartışılması

Futbolcuların; medeni durum, yaş, eğitim değişkenleri ile obsesif kompulsif bozukluk durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır.

İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgularımızı destekler şekilde sonuçların olduğu da görülmüştür (Kazkondu, 2010: 51-54). Her ne kadar yaş ile ilişkili sonuçlara ulaşılmamış olsada, obsesif kompulsif bozukluk tanısı almış hastalarla yapılan çalışmalarda hastalığın başlangıç yaşınının ortalama 21-30 arası olduğu bildirilmiştir (Demet vd., 2005:134; Karamustafalıooğlu vd., 2009:112). Yapılan bir çalışmada 18 yaş kadın sporcuların 22 yaşında olan erkek sporculara oranla sağlıklı beslenme takıntısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Brytek-Matera vd., 2015:5). Ayrıca bu çalışmanın sonuçlarının tersine literatürde eğitim düzeyleri düşük olanlarda takıntı eğiliminin arttığı belirtilmiştir (Donini vd., 2004: 151-153). Yine futbolcuların profesyonel futbol oynama yılına göre de obsesif kompulsif bozukluk ölçeği alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Futbolcuların profesyonellik yılına göre anlamlı bir farklılık bulunmamasının yanında tablo 2'ye bakıldığında toplamda lisanslı futbol oynama yılına göre de obsesif kompulsif bozukluk ölçeğinin; kontrol etme, yavaşlık ve kuşku alt boutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak temizlik alt boyutunda 8-11 yıl arası lisanslı olanlar ile 12-15 yıl arası lisanslı olanlar arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur. 8-11 yıl arası lisanslı futbol oynayanlarda temizlik obsesyonlarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar da lisans yılı arttıkça temizlik takıntısının azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Literatüre bakıldığında her ne kadar profesyonel futbolcularla bir çalışma yapılmamış olsada, yapılan çalışmalarda bulaşma ve kuşku obsesyonları ile temizlik ve kontrol kompulsiyonlarının en sık görülenler olduğu bildirilmiştir (Demet vd., 2005: 134).

Tablo 3'e bakıldığında; futbolcuların profesyonel olarak futbol oynadıkları lig seviyelerine göre obsesif kompulsif bozukluk ölçeği tüm alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ölçeğin Kontrol etme alt boyutunda; 3.ligde futbol oynayanların diğer liglerde oynayan futbolculara göre anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldıkları, en yüksek puanların 3. Ligde oynayanlarda olduğu görülmüştür. Puanlar lig açısından değerlendirildiğinde 2. Ligde oynayan futbolcuların kontrol etme alt boyutunda obsesif kompulsif bozukluğun kontrol etme alt boyutunda en düşük puana sahip grup olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar 3.ligde oynayanların olayları kontrol etme takıntısı en yüksek grup olduğunu göstermiştir. Temizlik alt boyutuna bakıldığında ise; 2.lig ve 3.lig de futbol oynayanlar arasında 3 ligde oynayanlar lehine anlamlı derecede yüksek bir fark bulunmuştur, Bu durum 3.ligde futbol oynayanların 2. Lige göre daha fazla temizlik takıntıları olduğunu göstermektedir. Bir diğer alt boyut olan yavaşlık alt boyutuna bakıldığında, anlamlı farkın kaynağı olarak; 2.ligde oynayanların puanlarının 1. Lig ve 3.ligde oynayanlara oranla anlamlı derecede daha düşük olduğu görülmektedir. Son olarak kuşku alt boyutunda; Süper ligde oynayan futbolcuların 2. Ligde oynayanlara göre anlamlı derecede daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuç da, lig seviyesi en üstte olunca daha çok başarılı olma baskısının arttığı ve kaygıya dönük kuşku takıntılarını tetiklediği, ayrıca profesyonelliğe geçişin ilk adımı olarak görülebilecek 3. Ligdekilerde de süper ligden sonra yüksek puanların olması, ligde yükselmeyle birlikte başarının devamlılığına ilişkin kaygı kaynaklı kuşku puanlarının yükseldiği düşünülmüştür. İlgili literatür taraması yapıldığında benzer bir bulguya rastlanılmamış.

Tablo 4'te yer alan profesyonel futbolcuların totemi olup olmama durumuna göre Obsesif kompulsif bozukluk ölçeğialt boyutları açısından karşılaştırıldığında; totemi olmadığını belirtenlerin kontrol etme alt boyutu puanlarının totemi olanlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür. Bir diğer alt boyut olan temizlik alt boyutunda ise tersine totemi olanların anlamlı dercede daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmüştür. Literatürde spor alanında totemle ilgili araştırmalara rastlanmamıştır.

Tablo 5'te yer alan profesyonel futbolcuların uyruklarına göre obsesif kompulsif bozukluk ölçek sonuçları incelendiğinde; temizlik, yavaşlık, kuşku alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak, kontrol etme alt boyutunda yabancı uyruklu sporcuların Türk vatandaşı olan sporculara göre anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Bu sonuç Yabancı uyruklu futbolcuların Türk vatandaşı olan futbolculara oranla daha fazla kontrol etme takıntısı olduğunu göstermektedir. Ancak daha kesin sonuçlara ulaşmak için bu durumun da daha detaylı araştırılmasının gerekli olduğu düşünülmüştür. İlgili literatür taraması yapıldığında bu bulgumuza benzer yapılmış bir çalışma bulunamamıştır.

Futbolcuların Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Batıl İnanç Bulgularının Tartışılması

Yapılan bu çalışmada İstanbul İli Anadolu yakasında profesyonel olarak futbol oynayan sporcuların yaş değişkenine göre göre batıl inanç ve davranış durumlarında bir farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında spor alanında batıl inançla ilgili herhangi bir çalışmaya

rastlanılmamış olsa da genç bireylerin daha çok batıl inanca sahip olduğu bildirilmiştir (Gregory 1975: 940; Öztürk, 2020: 40; Torgler, 2003: 7). Bunun nedenini de gençlerin sosyal açıdan tecrübelerinin ve deneyimlerinin daha az olması ve sosyal ortamlardan çabuk etkilenmelerine bağlamıştır. Özellikle Conklin (1919) 16-25 yaşları arasında psikoloji öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada öğrencilerin yarısından fazlasının batıl inançlara sahip olduğu, batıl inanca sahip olmayanların da 12-16 yaş aralığında bu inançları olduğunu bildirmiştir.

Profesyonel futbolcuların eğitim düzeyine göre batıl inanç ve davranış puanları anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde bu bulgularla çelişen örneklere rastlanılmıştır; Yapılan bir çalışmada, okuma yazması olmayan kişilerin eğitimli olan kişilere oranla daha fazla batıl inanca sahip olduğu, üniversite mezunlarının ortalamalarının en düşük seviyede batıl inanç ortalamasına sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır (Arslan, 2004:22). Gregory (1975: 940) tarafından yapılan bir başka çalışmada katılımcıların; batıl inançlara yönelmelerinde eğitim durumlarının etkisinin aile ve arkadaş çevresinin etkisinden daha yüksek bir oranda olduğunu belirlemiştir. Shermer (2002) 'in yaptığı çalışmada ise IQ puanı düşük öğrencilerin batıl inançlara daha fazla eğilimli olduklarını bildirmiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak eğitim ve farkındalık seviyesi arttıkça batıl inançlar da azalmaktadır diyebiliriz. Bu araştırmada bir fark bulunmamasının nedeni olarak katılımcıların en düşük eğitim düzeyinin lise olması ve lisans ve lisansüstü eğitimli futbolcuların da olmasının bu sonuçlarda etkili olmuş olabileceğini düşündürtmüştür. Bu sonuçlar genel olarak eğitim seviyesi yükseldikçe batıl inançlarda azalma olduğunu göstermektedir.

Ayrıca araştırmada futbolcuların medeni durum ve futbolcuların spor yaşamları boyunca lisanslı futbol oynama yıllarına göre batıl inanç ve davranışları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı görülmüştür. Literatürde de bu değişkenler açısından batıl inançları sorgulayan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Tablo 6'da yer alan futbolcuların profesyonel olarak futbol oynama yıllarına göre batıl inanç ve davranış ölçek bulguları incelendiğinde; Giyim görünüş, Uğurlu sayılan nesneler, Oyun ve Karşılaşma öncesi, Oyun ve karşılaşma sırasında ve Takım davranımları alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sadece Dua etme alt boyutunda profesyonel olarak futbol oynama sürelerinin 1-4 yıl arasında olanların puanları profesyonel futbol oynama süreleri 5-9 yıl arasında olanlara göre anlamlı derecede bir hayli yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç da profesyonellik yılı düştükçe dua etme açısından batıl inançlarda artış olduğu, deneyim arttıkça batıl inanışlarda azalma olduğu söylenebilir. Ancak gruplararası farkın analizinde anlamlı çıkmasa da 15 yıl ve üzeri olanlarda da artma görülmüştür. Daha kesin sonuçlar için detaylı araştırmaların planlanması önerilmektedir. İlgili literatür incelendiğinde, aktif spor yapma süresi 15 yıl ve üzeri olduğunda spor yaşamında uzmanlaşmanın batıl inanç ve davranış kullanımı üzerinde azalmaya yönelik bir etki yaratacağı, uzmanlık ne kadar artarsa batıl davranış kullanım sıklığının da tersine düştüğü bildirilmiş. Sportif başarı önem kazandıkça batıl davranış geliştirme sıklığında azalma olduğu belirtilmiştir (Barut, 2008: 48; Barut, Toros ve Kaçay, 2016: 6224-6225; Bleak ve Frederich 1998:12). Yine Kurudirek (2018: 27-43)'in yaptığı çalışmada, spor yapma yılı ile batıl inanış alt boyutların tümünde anlamlı sonuçlar bulmuştur. Tersine Todd ve Brown (2003;179-183) ise; yarışma veya başarı ile batıl davranış arasında bir farklılık bulmamışlardır. Amatör sporcularla yapılan bir diğer çalışmada ise 7 yıl ve üzeri spor yapanlarda daha fazla bulunmuştur (Öztürk, 2020: 40).

Tablo 7'de Futbolcuların lig seviyesine göre batıl inanç ve davranışlar ölçeğinin; Uğurlu sayılan nesneler, Oyun ve Karşılaşma öncesi, Oyun karşılaşma sırasında alt ölçeklerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak Giyim görünüş, Takım davranımları ve Dua etme alt boyutlarında lig seviyesine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Batıl inanç ve davranışlar ölçeği giyim görünüş alt boyutu lig seviyesi açısından incelendiğinde Süper ligde oynayanların puanlarının 3. Ligde oynayanlara göre yüksek

bulunmuştur. 1. Ligde oynayanların puanlarının da 2. ve 3. Ligdekilere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında lig seviyesi yükseldikçe giyim görünüş batıl inanç alt boyutundaki puanların yükseldiği görülmüştür. Bunun nedeni olarak da ölçek soruları incelendiğinde giyim ve görünüşün uğur getirdiği inancına ait, örneğin; sürekli aynı konçla maça başlamak, sürekli aynı taytı giymek gibi sorular olduğu da göz önüne alındığında, lig yükseldikçe giyim ve görünüşün uğur getirdiği inancında da artma olduğu söylenebilir. Yani süper ligde daha çok giyim görünüş batıl davranışına inanıldığı ve sporcuların bunun kendilerine uğur veya başarı getireceği inancının hâkim olduğu düşünülmüştür.

Takım davranımları alt boyutuna baktığımızda ise; 3. Ligde oynayanların puanı 2. ve 1. Ligde oynayanlara göre anlamlı derecede daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bir diğer anlamlı çıkan alt boyut olan dua etme alt boyutuna bakıldığında 1.lig puanlarının 2. ve 3. ligdekilere göre anlamlı derecede daha düşük olduğu belirlenmiştir. Süper ligde ise puanların yine yükseldiği görülmüştür. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde; lig seviyesi azaldıkça dua etme davranımında artma söz konusu olduğu, alt liglerde oynayan futbolcuların üst liglere çıkabilmek veya o liglerde oynayabilmek için dua etme inançlarının üst liglerde oynayan futbolculara oranla daha da arttığı söylenebilir. Süper ligde oynayanların puanları tüm ligler içinde en yüksek çıkmasının nedeni olarak, futbolcuların sahip oldukları başarıyı korumak açısından dua etme inancında artma olduğu düşünülmüştür. İlgili literatür incelendiğinde; müsabakanın önemi arttıkça, pek çok psikolojik unsurun devreye girmesiyle birlikte batıl inançlara olan eğilimin artacağı, batıl inançların da kaygı düzenlemede işlev taşıdığı (Kurudirek, 2018: 3-13; Schippers ve Van Lange, 2006: 2532-2538) yönündeki bilgilerle bakıldığında bu araştırmanın da bu bilgileri desteklediği söylenebilir.

Tablo 8'e bakıldığında profesyonel futbolcuların totemlerinin olup olmadığına göre batıl inanç ölçek alt boyutlarından; Giyim Görünüşü, Uğurlu sayılan nesneler, Oyun ve Karşılaşma öncesi, Takım davranımları ve Dua etme alt boyutlarında anlamlı bir sonuç belirlenmemiştir. Sadece Oyun ve karşılaşma sırasında alt boyutunda totemi olduğunu bildirenlerin puanları daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç da totemlerin bir tür batıl inanç olduğu düşüncesiyle yorumlandığında aslında bir birini desteklediği görülmüştür. Yanıi oyun karşılaşma esnasında totem yapıldığı, başarılı olma kaygısına dönük olarak batıl inanç geliştiği (Ayhan ve Yarar, 2005: 15,17; Kurudirek, 2018:3-13) bilgilerini desteklediği söylenebilir.

Tablo 9'da yer verilen Anadolu Yakasında bulunan profesyonel spor kulüplerinde futbol oynayan sporcuların uyruklarına göre batıl inanç ve davranışları değerlendirildiğinde; Giyim görünüş, Uğurlu sayılan nesneler, Oyun ve Karşılaşma öncesi, Takım davranımları ve Dua etme alt boyutlarında anlamlı bir sonuç belirlenmemiştir. Sadece Oyun ve karşılaşma sırasında alt boyutunda, Türk vatandaşı olan futbolcuların puanlarının yabancı uyruklu futbolculara göre anlamlı derecede daha düşük bulunmuştur. Literatüre bakıldığında Amerikan ve Japon elit beyzbol sporcularının karşılaştırıldığı bir çalışmada; düşünülenin aksine Amerikan sporcuların Japon sporculara göre daha fazla batıl inanışa sahip oldukları belirlenmiştir (Burger ve Lynn 2005: 74-76). Bu çalışma sonuçlarından uyruk açısından ve sporcuların yetiştiği kültürün etkisini değerlendiren detaylı çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermiştir.

Futbolcuların Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Düşünce Kontrol BulgularınınTartışılması

İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan futbol kulüplerinde profesyonel olarak oynayan sporcuların, medeni durum, eğitim düzeyi, yaş ve spor yaşamı süresince lisanslı spor yapma ve totemi olup olmama durumuna göre düşünceleri kontrol etme ölçek puanlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak ilgili literatür incelendiğinde bulgularımızın aksine Summerfeldt ve arkadaşlarının 2004 yılında yaptığı çalışmada yaşa göre anlamlı farklılıklar olduğu bildirilmiştir.

Futbolcuların eğitim düzeyi açısından da düşünceleri kontrol etme puanları anlamlı bir farklılık bulunmamasının nedeni olarak; araştırmaya katılan sporcuların en az lise mezunu olmaları

ve profesyonel yaşamlarında da farklı eğitimler almaları, kamp ve farklı müsabakalar yapılması sonucunda farklı kültürleri tanımalarının getirdiği deneyim ve bilinçlenmenin etkisi olabileceği düşünülmüştür.

İlgili literatür incelendiğinde Cox (1998)'un yaptığı çalışmada lisanslı spor yapan bireyler ile sedanter spor yapan bireylerin kendi görünümünü kontrol etmelerinin kontrol algıları üzerinde etkili olduğu ve sporcuya içsel bir kontrol hissi sağladığı, ayrıca spor yapmanın ruh sağlığının iyileştirilmesi ve düşüncelerin rasyonelleştirilmesine katkı sağladığı bilgileriyle yorumlandığında; bu çalışma grubunun profesyonel sporculardan oluşması ve profesyonel olabilmek için belirli bir süre spor yapma ve eğitim almayı gerektirmesinden kaynaklı farklılık göstermemiş olabileceği düşünülmüştür.

Tablo 10 incelendiğinde; futbolcuların profesyonel olarak futbol oynama yılına göre düşüncelerini kontrol etme ölçeğinin; Dikkat dağıtma, Sosyal kontrol, Endişelenme ve Yeniden Değerlendirme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak 15 yıl ve üzerinde profesyonel çalışanların 10-14 yıl ve 5-9 yıl çalışanlara göre Kendini cezalandırma alt boyutunda anlamlı dercede daha düşük puanlar aldıkları görülmüştür. Bu durumda deneyim arttıkça kendine yönelik cezalandırmanın, yüklenmenin azaldığı düşünülmüştür. Literatür çalışmaları incelendiğinde herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Tablo 11'de yer alan futbolcuların lig seviyesine göre düşüncelerini kontrol etme ölçeğinden alınan sonuçlar incelendiğinde; Dikkat dağıtma, Sosyal kontrol ve Yeniden Değerlendirme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak hem Endişelenme hem de Kendini cezalandırma alt boyutu açısından Süper Ligde oynayanların puanlarının 2. Ligde oynayanlara göre alamlı derecede daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar; 2.ligde futbol oynayan futbolcuların süper ligde futbol oynayanlara kıyasla daha çok endişeli oldukları ve daha çok kendini cezalandırdıkları düşünülebilir. Konu ile ilgili literatür taraması yapıldığında herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Tablo 12 incelendiğinde; profesyonel futbolcuların Türk veya yabancı uyruklu olmalarına göre düşünceleri kontrol ölçeğinin; Dikkat dağıtma, Sosyal kontrol, Endişelenme ve Yeniden Değerlendirme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak Kendini cezalandırma alt boyutunda Türk vatandaşı olanların puanlarının yabancı uyruklu futbolculara göre alamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Kendini cezalandırma alt boyutunda alınan puanlara bakıldığında Türk vatandaşı olanların yabancı uyruklulara oranla kendini daha çok cezalandırdıkları düşünülebilir. İlgili literatür taraması yapıldığında konu ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Sonuç olarak, bu çalışmada futbolcuların yaş, eğitim durumu, medeni durum açısından obsesif kompulsif bozukluk, düşüncelerini kontrol etme ve batıl inençlarda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak lig durumu, totem ve uyruk gibi değişkenler açısından obsesif Kompulsif bozukluk, düşüncelerini kontrol ve batıl inançlar açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Totem Sporcuların başarı sağlamak için totem kullandıkları pek çok haberde dile getirilmiş olsa da literatürde yapılan çalışmalara rastlanılmamış olması detaylı çalışmaların yapılması önerisinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Kaynakça

Arslan, M. (2004). Kişilerin batıl inanç kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi,* 2(6), 7-34.

Ayhan, İ. & Yarar, F. (2005). Batıl inançların psikolojisi. *Pivolka,* 4(17), 15-19. https://elyadal.org/pivolka/17/PiVOLKA_17_04.pdf

Barut, A.İ. (2008). *Sporda batıl davranış ve öz yeterlik ilişkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Barut, A. İ., Toros, T. & Kaçay, Z. (2016). Sporda batıl davranış kullanım sıklıklarının incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 6220-6227. https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/4333

Bleak, J. L. & Frederick, C. M. (1998). Superstitious behavior in sport: Levels of effectiveness and determinants of use in three collegiate sports. *Journal of Sport Behavior, 21*(1), 1-15.

Brytek-Matera, A., Donini, L.M., Krupa, M., Poggiogalle, E. & Hay, P. (2015). Orthorexia nervosa and self-attitudinal aspects of body image in female and male university students. *Journal of Eating Disorders*, 3, 2-2. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4359442/

Buhrmann, H.G, Zaugg, M.K. (1981). Superstitious among basketball players: An investigation of various forms of superstitious beliefs and behavior among competitive basketballers at the junior high to university level. *Journal of Sport Behavior*, 4(4), 163-174.

Burger, J.M. & Lynn, A.L. (2005). Superstitious behavior among American and Japanese baseball players. *Basic and Applied Social Psychology*, *27* (1), 71-76. https://doi.org/10.1207/s15324834basp2701_7

Cox, R.H. **(**1998). *Sport Psychology Concepts and Applications*. 4th Ed. Mc Graw- Hill.

Conklin, E.S**. (**1919). Superstitious belief and practice among college students. *The American Journal of Psychology*, 30(1), 83-102. https://doi.org/10.2307/1413662

Demet, M.M., Deveci, A., Deniz, F., Taşkın, E.O., Şimşek, E. & Yurtsever F. (2005). Obsesif kompulsif bozuklukta sosyodemografik özellikler ve fenomenoloji. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6,133-144.

Donini, L.M., Marsili, D., Graziani, M.P., Imbriale, M. & Cannella C. (2004). Orthorexia nervosa: A preliminary study with a proposal for diagnosis and an attempt to measure the dimension of the phenomenon. *Eat Weight Disord*, 9(2), 151-157. https://doi.org/10.1007/BF03325060

Erol, N. & Savaşır, I. (1988). *Maudsley obsesif-kompulsif soru listesi*. 24. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışma Kitabı, s. 107-114.

Gregory, C.J. **(**1975). Changes in Superstitious beliefs among college women. *Psychological Reports*, 37, 939-944. https://doi.org/10.2466/pr0.1975.37.3.939

Hodgson, G. S. & Bradley, T. R. (1979). Properties of haematopoietic stem cells surviving 5-fluorouracil treatment: Evidence for a pre-cfu-s cell?. *Nature*, 281.5730: 381. https://doi.org/10.1038/281381a0

Karamustafalıoğlu, O., Cengiz-Ceylan, Y., Bakım, B., Gönenli Toker, S., Bozkurt, S., Göksan B., Öğütcen, Ö. & Akpınar, A. (2009). Obsesif kompulsif bozukluk hastalarında sosyodemografik özellikler ve komorbidite. *Şişli Etfal Tıp Bülteni*, 43(3), 112-116.

Kazkondu, İ. (2010). *Üniversite öğrencilerinde ortoreksiya nervoza (sağlıklı beslenme takıntısı) belirtilerinin incelenmesi.* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kurudirek, M.İ. (2018). *Buz hokeyi oyuncularında batıl inanç ve kaygı ilişkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi Kış ve Spor Bilimleri Enstitüsü.

Öztürk, H. (2020). Investıgatıon of superstıtıous behavıor of amateur football players. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi,* 11(1), 35-45. https://doi.org/10.17155/omuspd.569086

Schippers, M. C. & Van Lange, P. A. M. (2006). The psychological benefits of superstitious rituals in top sport: A study among top sportspersons. *Journal of Applied Social Psychology*, 36, 2532–2553. https://doi.org/10.1111/j.0021-9029.2006.00116.x

Shermer**,** M. **(**2002). *Why people believe weird things:Pseudoscience, superstition, and other confusions of our time*" (Revised and Expanded), Henry Holt and Company.

Söğüt, M. (2012). Güvercinin batıl inancı, *National Geographic*, Nisan, 87-97.

Summerfeldt, L.J., Hood, K., Antony, M.M., Rıchter, M.A. & Swınson, R.P. **(**2004). Impulsivity in obsessive-compulsive disorder: comparisons with other anxiety disorders and within tic-related subgroups. *Personality and Individual Differences*, 36(3), 539-553.

Swedo, S.E., Rapoport, J.L, Leonard, H., Lenane, M. & Cheslow, D. (1989). Obsessive-compulsive disorder in children and adolescents. *Arch. Gen. Psychiatry*, 46(4), 335-341.

TDK, (2020). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. https://sozluk.gov.tr/

TFF (2018). Türkiye Futbol Federasyonu, http://www.tff.org.tr

Todd, M. & Brown, C. (2003). Characteristics associated with superstitious behavior in track and field athletes: Are there NCAA divisional level differences? *Journal of Sport Behavior, 26*(2), 168–187.

Torgler, B**. (**2003**).** It is about believing: Superstition and religiosity. Center for Research in Economic. *Management and the Arts*., 10, 1-23.

Ulu, G. (2012). Batıl inançların Çin toplum yaşamına etkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Wells, A. & Davies, M. (1994). The thought control questionnaire: A measure of individual differences in the control of unwanted thoughts. *Behaviour Research and Therapy*, 32, 871-878. https://doi.org/10.1016/0005-7967(94)90168-6

Venkatasubramanian G. (2007). *Neurobiology of obsessive-compulsive disorde*r. In book: Obsessive Compulsive Disorder – Current Understanding and Future Directions 1st.ed. Janardhan Reddy YC, Srinath S (Editor). NIMHANS Publish. https://www.researchgate.net/publication/275344411_Neurobiology_of_Obsessive-Compulsive_Disorder

Yorulmaz, O. & Gençöz, T. **(**2008). Obsesif-kompulsif bozukluk semptomların değerlendirilmesinde kullanılan istem dışı düşünceleri yorumlama envanteri, obsesif inanışlar ölçeği ve düşünceleri kontrol etme ölçeğinin Türk örnekleminde incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 1-13.